

LITTERATURA *Serpentium*

JAARGANG 41
NUMMER 1

VOLUME 41
ISSUE 1

EUROPESE SLAGENVERENIGING - EUROPEAN SNAKE SOCIETY

INHOUDSOPGAVE

■ ARTIKELEN

De slangen van het Corkscrew Swamp, Florida 7
 Cees A.P. van Riel

Waarnemingen in het wild en in gevangenschap van de Mexicaanse gevlekte
 hooglandkousenbandslang *Thamnophis scalaris* Cope, 1861a. Deel 2 12
 Steven Bol

Ervaringen met Europese waterslangen in de terrariumhobby. Deel 2 34
 Paul Storm

Zandadders 45
 Peter Carati

■ RUBRIEKEN

Voorwoord 4

Leuk om te weten 32

Van 6 maart t/m 2 mei is er in de Ketel Factory in Schiedam een bijzondere expositie te bezichtigen van kunstenares en fotografe Juul Kraijer. In Kraijers artistieke praktijk is de slang in het bijzonder uitgegroeid tot één van de voornaamste inspiratiebronnen.

Kijk op deketelfactory.nl voor meer bijzonderheden en voor reserveringen (tijdslot van 45 minuten van toepassing).

CONTENTS

■ ARTICLES

The snakes of Corkscrew Swamp, Florida. _____ 7
Cees A.P. van Riel

Observations in the wild and in captivity of the Mexican alpine blotched garter snake
Thamnophis scalaris Cope, 1861a. Part 2 _____ 12
Steven Bol

Experiences with European water snakes in the terrarium hobby. Part 2 _____ 34
Paul Storm

Nose-horned vipers _____ 45
Peter Carati

■ COLUMNS

Foreword _____ 4

Nice to know _____ 32

VOORWOORD

Op het moment dat we dit schrijven, gloort er wereldwijd hoop aan de horizon: het ziet ernaar uit dat ‘we’ Covid-19 gaan overwinnen. We hebben net 2020 achter ons gelaten, het jaar dat vanwege zijn schrijfwijze sympathiek aandoet, maar dat de geschiedenisboeken zal ingaan als rampjaar, het jaar waarin de mensheid de adem inhield, terwijl milieu en natuur verbaasd even op adem konden komen. En hoewel de roep om snel terug te keren naar de situatie van vóór Covid-19 alomtelligender gaat klinken, hopen we dat bij velen het inzicht ingedaald zal zijn, dat dat normale van toen er medeoorzaak van is geweest dat het zo gruwelijk fout heeft kunnen gaan. En dat eenieder er dan ook in zal slagen zijn of haar bijdrage te leveren aan een alternatief normaal, een normaal dat een einde maakt aan de rooibouw op de wereld en de teeloofgang van biodiversiteit en natuur.

Goed. Dat gezegd hebbende, over naar *Litteratura Serpentina*. Ondanks de coronacrisis menen wij dat we met de vier dikke themanummers van de jubileumjaargang op adequate wijze onze veertigste verjaardag hebben gevierd. Wij kijken terug op een hartverwarmende samenwerking met alle auteurs, die met hun geweldige bijdragen deze jaargang tot een waar collector's item hebben gemaakt. We hebben genoten van de loyale inspanningen van de vertalende redactiemedewerkers, die flink wat werk hebben verzet. We willen tot slot zeker niet vergeten, dat het een legaat van wijlen prof. dr. Bert Verveen is geweest, dat het ons mede mogelijk heeft gemaakt om vier zulke kostbare afleveringen uit te brengen. In gedachten zijn we even bij hem.

Maar nu, de eenenveertigste jaargang. In gewone tijden is het non-profitprincipe dat de vereniging hanteert geen enkel probleem. Daarom is het lidmaatschapsgeld al jaren ongewijzigd laag kunnen blijven. Voeg daaraan toe dat zowel het bestuur als de redactie van *Litteratura Serpentina* uitsluitend draait op de onbezol-

FOREWORD

At this moment, hope glimmers at the horizon worldwide: it appears that ‘we’ are going to defeat Covid-19. We just bid farewell to 2020, the year that comes across sympathetic because of the way it is written, but that will be immortalized in the history books as a catastrophic year, the year humanity held its breath, while the environment and nature could surprisingly catch their breath. Although the cry to return to the pre-Covid-19 situation is getting louder and louder, we hope that many of us will gradually realize that the so-called normal situation has been a part of the cause that made things go terribly wrong. In addition, we also hope that many will accomplish in contributing to the alternative normal, a normal that will halt the ruthless exploitation of the world and the downfall of biodiversity and nature.

All right. This being said, lets proceed to *Litteratura Serpentina*. Despite the corona crisis, we deem to have celebrated our fortieth anniversary adequately by publishing four elaborate theme issues. Once again, we look back on a heartwarming collaboration with all authors. Their contributions have elevated this volume to a true collector's item. We have enjoyed the loyal efforts of the editorial board members that managed the translations, what a job they had. Finally, we certainly have to emphasize that the publication of these four precious issues was made possible partly by a legacy of the late prof. dr. Bert Verveen. In our thoughts, we are with him for a moment.

But now, the forty-first volume. In regular times, the non-profit principle that is employed by the society is quite evident. For this reason, the membership-fee has remained modest all those years. If you add that the board as well as the editorial staff of *Litteratura Serpentina* exclusively depends on honorary efforts of volunteers, it is obvious to realize

digde inspanning van vrijwilligers en ziedaar het ontbreken van de noodzaak om astronomische reserves op de bank te hebben. We zijn er al ons hele bestaan mee weggekomen. Maar nu lijkt de prairiebrand die aan de horizon opdoemt een allesvernietigende kracht te hebben. Het vergaat de Europese Slangenvereniging niet anders dan al die andere geledingen in de maatschappij die zich in hun voortbestaan bedreigd zien vanwege de pandemie met haar ál maar voortdurende beperkingen. Het niet doorgaan van de Slangendag vorig jaar, heeft veroorzaakt, dat de noodzakelijke financiën voor de uitgave van uitgerekend de zeer kostbare jubileumjaargang van *Litteratura Serpentina* zijn uitgebleven. Met spijt in het hart hebben bestuur en redactie dan ook moeten besluiten...

Tot zo ver de eerste versie van dit voorwoord!

En toen gebeurde er iets wonderbaarlijks, waardoor we bovenstaande zin niet hoefden af te maken en een tweede versie van dit voorwoord konden schrijven! Een anonieme weldoener maakte op de rekening van de Europese Slangenvereniging een zodanig substantiële schenking over, dat daarmee de uitgave van de eenenveertigste jaargang van *Litteratura Serpentina* gewaarborgd is. Bestuur en redactie zijn erg dankbaar voor deze geweldige geste en danken deze anonieme gever uit de grond van hun hart. Geweldig!

Nu het bestuur bevrijd is van financiële zorgen, krijgt het méér tijd om te anticiperen op wat er moet gebeuren voor de continuïteit van de Europese Slangenvereniging en ons lijfblad. In dat kader heeft het inmiddels al een forse bezuiniging kunnen doorvoeren: ons blad werd al tientallen jaren – en dat zeer tot onze tevredenheid – opgemaakt door DTP Graphic Products in Panningen, Limburg. Met spijt in het hart heeft het bestuur echter moeten besluiten om vanwege de financiën deze samenwerking te beëindigen. De opmaak gaat nu verzorgd worden door Anton van Woerkom en Marcel van der Voort, die ernaar zullen streven om de kwaliteit van de opmaak zoals u die gewend bent, in stand te houden. Om laatstgenoemde daarvoor méér

that there never has been a necessity to store astronomical amounts of money in the bank. We got away with this since day one. As it is today however, the prairie fire that looms up at the horizon seems to have an apocalyptic force. The European Snake Society is experiencing the same as all the other initiatives that are threatened in their survival because of the pandemic and her increasing and continuous restrictions. The cancellation of the Snakeday last year has prevented the collection of the budget that is necessary to produce this particularly expensive jubilee edition of *Litteratura Serpentina*. Although the board and editorial staff sincerely regret this, the decision had to be taken to ...

So far the first version of this foreword!

Then something miraculous happened, as a result of which we did not have to finish the above sentence and could write a second version of the foreword! An anonymous benefactor transferred such a substantial amount to the account of the European Snake Society that it safeguards the publication of the complete forty-first volume of *Litteratura Serpentina*. The society board and editorial board are very grateful for this fantastic gesture and thank this anonymous donor from the bottom of their heart. Awesome!

Now that the board is freed from financial troubles, more time is available to anticipate about what should happen for the continuity of the European Snake Society and our favourite magazine. In that perspective, we have already established a big saving. Our magazine has been made up – to our great satisfaction – by DTP Graphic Products in Panningen, Limburg, The Netherlands. With pain in the heart, the board, however, had to decide to end this co-operation, because of the society's difficult financial situation. From this issue onwards, The layout will be done by Anton van Woerkom and Marcel van der Voort, who will strive to keep up the quality of the layout you are used to. To give them more time for this and to part-

tijd te geven en gedeeltelijk te ontlasten van het andere redactionele werk, is Richard de Jong toegetroten tot de redactie. Richard was al jarenlang actief als redactiemedewerker, maar krijgt nu als redactielid meer verantwoordelijkheid bij het vertalen en corrigeren van ons blad.

Dus, dankbaar en trots, lossen we met de eerste aflevering van de eenenveertigste jaargang een belofte in: de delen 2 van de artikelen van Paul Storm en Steven Bol, die ook dit nummer nog enigszins tot een themanummer maken. Als extra toevoegt een interessante bijdrage over een biotoopbezoek van lid-van-het-eerste-uur Cees van Riel en een niet minder interessant reisverslag van Peter Carati. Het tweede deel van de omvangrijke en belangrijke bijdrage van Herman Bruyndonckx over de San Francisco kousenbandslang moet u nog even van ons tegoedhouden.

Tot onze grote spijt kan de geplande Slangendag van zondag 2 mei 2021 niet doorgaan. Publieksbeurzen zijn momenteel niet toegestaan. Gezien de nieuwe coronavarianten en de oplopende besmettingscijfers zal dit naar verwachting op korte termijn niet veranderen. De reguliere Slangendag in de herfst, gepland op zondag 10 oktober 2021 zal waarschijnlijk wel weer gewoon door kunnen gaan. Wij zullen op onze website laten weten wanneer wij starten met het boeken van tafels voor standhouders.

Blijf gezond en houd vol. Veel leesplezier toegewenst.

Marcel van der Voort
Tom Hellebuyck
Richard de Jong

ly relieve them from the other editorial tasks, Richard de Jong has joined the editorial board. Richard has already been active as an editorial cooperator, but now he gets more responsibility in the translation and editing of our magazine.

So, grateful and proud, we redeem a promise: the second parts of the articles by Paul Storm and Steven Bol that turn this issue into another theme issue in a certain way. As an extra, we have added an interesting contribution about a biotope study by Cees van Riel, one of our first-hour members, and a no less interesting travelogue by Peter Carati. We will have to give you a rain check for the second part of the extensive and important contribution of Herman Bruyndonckx about the San Francisco garter snake.

To our great regret, the planned Snakeday on Sunday 2 May 2021 had to be cancelled as events like fairs are currently still prohibited. Taking into account the new corona variants and the increasing infection rates any permission for indoor fairs is not expected in the near future. The regular Snakeday in autumn, scheduled for Sunday 10 October 2021, will probably be able to continue as usual. We will let you know through our website when we start booking tables for exhibitors.

Stay healthy and hang in there. We wish you lots of reading pleasure.

Marcel van der Voort
Tom Hellebuyck
Richard de Jong

ESV-boeken en andere uitgaven
ESS-editions and others publications

NEDERLANDSTALIGE UITGAVEN **HERPETOLOGISCHE BUNDELS:**

- Marcel van der Voort, 2014, *Adders onder het gras! Over slangen in mythen en verhalen*. Een bloemlezing van cultuurhistorische artikelen zoals in de jaargangen 13 t/m 31 in *Litteratura Serpentina* zijn verschenen. Tweede, aangevulde en gecorrigeerde oplage. € 17,50.
- Ron Bronckers (2019), *Adderjagers! Portretten van een verdwenen en vergeten beroep*. Verzamelde artikelen uit de jaargangen 28 t/m 38 van *Litteratura Serpentina*. Tweede, vermeerderde druk. € 25,-.
- *Herpetologische Bundels deel 4: Waterslangen*, 2013. Bloemlezing van artikelen over waterslangen uit de jaargangen 1 t/m 30 van *Litteratura Serpentina*. € 15,-.
- Sterrin Smalbrugge (2019), *Het Grote Reptielenboek*. € 19,99.

Om te bestellen binnen Nederland, neem contact op met de penningmeester: treasurer@snakesociety.nl. Vermeld daarbij de gewenste titel en vraag naar de prijs inclusief verzendkosten. U krijgt dan na betaling uw exemplaar toegestuurd.

ENGLISH TITLES PUBLISHED IN THE SERIES **HERPETOLOGICAL VOLUMES:**

- Marcel van der Voort, 2012, *There's a snake in the grass! About snakes in myths and stories*. € 17,50.
- Ron Bronckers, 2019, *Viper hunters! Portraits of a vanished and forgotten profession*. € 25,00.
- A.A. Verveen, 2014, *The Behaviour Cycle of the Boa constrictor in Captivity*. € 29,50.

Please contact the treasurer to order a copy: treasurer@snakesociety.nl. Name the title you wish to order and ask for the price including shipping costs.

